

Dávidházy Bekes Sámuel

A Helvétziai vallástételt tartó Gyomai Ekklésia Históriája

A gyomai ref. egyháztanács tulajdona

A Helvétziai Vallástételt tartó Gyomai Ekklésia Históriaja

(1834k esztendőben és azután 1837-ig készülve) D. Bekes S.

§.1. Gyoma hajdan hejiség, most már Mező Város, nevezete honnan vette légyen eredetét; nem tudni, valamint hogy kezdetét is homáj fedi. Vagyon Békés Vármegyében. Heves Vármegye szélében Mező Berény, Endrőd T: Kevi, Déva Ványa, Körös Ladány, Körös Tarcsa között. Hogy nagyon régi – Budai Éσαιás Magyar Ország Históriaja szerint, pag 203. – meg tettik onnan, hogy a Ritus explorandae veritatis per Judicium ferri candentis & cet [etc] nevű könyvben 's annak másolatjában Gyoma is említettik azon Hejek között melyekből az akkori idő szellemjek szerint Nagy Váradra 21 esztendők alatt úgy mint 1214-1235-ig hordattak a nyomorúttak megítéltetésre. – 1682-be lakossai (kik akkor mind Reformátusok voltak) a Török itt garázdálkodása miatt széjjel oszolván a Hejség el pusztult és mintegy 36 esztendeig így maradván 1717-ben ugyan azon Reformátusok újra meg ülték. Négy nevezetes részekre osztatik. Mező Berény felől lévő része egy régi Mirhó nevű folyóvíztől, mellynek most tsak árka viseli nevét, Mirhó Hátnak, errébb a Templomig fekvő része Mirhón inneninek, a Templomtól Észak felé fekvő része egy csak ugyan régi Dantza víz árkától Dantza inneninek, az azontúl fejjebb eső része Dantza Hátnak mondattatik. S mind a 4 rész igen egy forma kiterjedésűek. Ezen részekről nevezetvén többnyire a Helj, csak 3 névvel nevezetű úttzái vagynak, úgy mint a Hídról Berényre vezető – Berényi, az ugyan onnan Endrődre vivő – Endrődi, az ismét onnan Orosháza felé menő – Orosházi úttzák. Van benne 950 Ház. Reguláztatva lévén e Helj 1819 óta a Házak többnyire mind szépen épültek meljek közt nevezetesebbek a Város Háza a Méltóságos Uraság épületje, Serház, Patika Ház, meljet ugyan az Uraság építettett Tíjzt számára, de 1832-be azzá lett Tíjzttartói Parochialis ház, Csepcsányi ház, a Városon kívül egy 4 emeletes pompás Gabona Tár, Oskola Házak és egy 1833-ba épült Vármegye eskütti épület. Nem is nagy, – egészes is lévén e Helj benne Ispotálj nintsen; Csapszék van benne kettő, meljek közzül edgyikbe vendégek is szállást találhatnak. Külömben mind eddig Szent Mihálytól Szent György napjáig mérhette minden lakos is a maga borát. Van benne 20 líjztmalom, melyek közzül egybe egyfzersmind kását is készíthetni: 2 Olaj Malom, 2 posvány benne a Dantzái és Mirhóé.

[Lapszéli jegyzet] Gyoma valószínűleg hasonló nevű egykori birtokosától vette nevét. E név. mint személynév sokszor előfordult a régi okmányokban. P. o. a Várad regestrum 123, 242, 284. Határterületén hajdan öt falu állt, t.ti. Gyomán kívül még Ege, Pó, Nyárszeg, Félhalom, és Varsány. a 14-ik. század beli pápai adó lajstrom szerint pappal és templommal bíró falu volt. Dienes nevű papja 1337-es adóképen három garast fizetett. Papja csak felényi adót fizettet, amit a simai pap. Temploma minden ... tiszteletére volt emelve. Haán L.

Fennállott a falu a 18-ik század elejéig, míg 1705-en a rácok egészen elpusztították s lakosai szétfutottak. De visszatértek a 15 évig romokban volt helyre, mások is csatlakozván hozzájuk, újra felépíték, úgy hogy 1719-ben a kir. kamarai praefectura 27 ref. családot illet. 135 lelket talált itt földalatti putrikban kik szökésre álltak készen, ha vagy egy ellenség megtámadná, vagy vallásuk gyakorlatában háborgattatnának. Haán L.

Régi lévén e Helj sők ellenségei is lehettek valamint az egész Országnek a' Tatár Török. Tűz kevésfzer pufztította 19740 meg égett a Mirhó ház idegen vendég vigyázatlansága miatt,

később ha támadt is tűz, de mindenkor csak fzerentsétlenségből, – 5 házon fejjül Jo ha se pufztított, rendesen pedig csak egy égett el, tíz esztendőkb en is pedig ha esett egyszer. A Pestis e Hejjet is meg látogatta 1739 és 1831-be az epekórság dühe de csak 170 fzemélyt ragadott el. Árvíz is háborgatja e Heljet, mert már itt 3 Körös egyesülve foj úgy mint Fehér, Fekete és Sebes. Nevezetesen 1816-ba olyan nagy vólt itt az árja a víznek, hogy az Házakba is fel fakadt, és 1830-ba a nagy Télben mikor az árvíz juhászt juhával karámjával el ragadta. Ugyan csak 1816-ba vált ama nevezetes és fekete szénnel jegyzendő fergeteg is Januárius 20-ik napján, melly számtalan jószágokat még az istállókba is leöli s a bádoggal fedett pompás 12 öles újj Tornyt le vetette – és semmivé tette.

§.2. Földje Gyomának lapálg; annyi mint Hát, a lapájba annyi szék mint jó a termő fekete földje 2 vagy leg alább is 1 lábnyi. Ezen alól különbfélék a földnek rétegjei, úgy mint fekete sárga, homokos sárga, kék agyagos alább, lejjebb kemény szappan forma, néhol fojó homok a kék agyagos 1 ½ lábnyi, a többi több.

§.3. 1832-be az Uraság által külön hasíttatván a legelő az Urbanális Sessio benne 250, ahoz járuló kajzállóval s legelővel egész Sessios van 50 3/4 rész 60 1/2 rész 156 1/4 rész, 33 5/4 rész 14 6/4 rész, 9 7/4 rész 1 8/4 rész 3 9/4 rész 1. 1832-ig nem árendáltak a lakosok egyébbütt csak Gabonáson a Ványai határban, Ecseget ugyan csak Heves Vármegyébe, és Csejten melj a Méltóságos Uraság jószágja. A föld itt kétszer szántatik, a mag ad néha 2 néha 3, jó időben tíz annyit is. Terem búza, árpa, zab, köles, len, kender, és más házi szükségre valók, bükkön lóhere is kevés, de mind ezek közt leg bővebben árpa, és a kétfzeri szántású búza. A kajzálló 24 Jugerumával fü csumával van egy Sessio után – mesterséges kajzállója nintsen.

§.4. Szöllőji fzámosan vagynak úgy mint Hantos, Epres, Sásas, Czifra, Mata, Bánom, Nadragos (melj nevét onnan vette mivel egyedül nadrágos embereknek ojtatott előffzör) Csepűs két darab Potzos. -Bora. 2k. claffisú addig áll, míg nem consumáltatik, mert esztendeig is eláll tovább is jó pintzébe. Kevés el is adódik vagy inkább nádért a Ványaiaknak el tserélődik. Terem 2000 akóbor. Gyümölcs fák itt fzámosok és jók, fzés oltások is vagynak, alma, körtvej, szilva, meggy, cserefsznye, baratzk &c [etc].

§.5. Erdő határjába nintsen, fűzfák is csak a gátak mellett.

§.6. Fojó vize a hárm as ugy mint Fejér, Fekete, Sebes Körös – Fokai, a Csergettyű, Nagy Iván – Isti – Német fokok mellyek idejébe a Körösből meg lelnék Két Kanálissa van, a Dantza és a Mirhó. Töltései a víz áradása ellen az Ivánfenéki 2000 öl, a Hógyere gát 720 öl, melyeket a Nemes Vármegye készítettett, de Gyoma belőlle mintegy 2000 öles újjítgat. Vizünknek szokott hajzna mellet meg van a Halászat. Malom rajta nintsen, de vagynak benne Hartsa, Csuka, potyka, süllő, Menyhal, soknemű keşzeg bőven, rák, egy kevés kecsge is. Vízi madaraink itten sokféle: sneffek Rucza, Lúd, Gém, siráj, Gödény, bíbitz, ritkán Kótsag és Hattyú is.

§.7. A határban vagynak Ege Pó, Nyárszeg. 1682-be elpusztult Helyiségek, ásás után hejjeikenn találni ember tsontokat, köveket, de pénz nem. Halmok a határba ezek: Szilasok vagy a 3 halom, Székhalom, Póhalom, Réda halom, Lepény-Őzed, s a város alatt Elő-Halom, az Ugarokon Oláh halom, így neveztetve régi mivelőitől, Sáska-, Bódvai-, Isti halom, Gálok halma, Kesejús halom, Egei Halom, melly leg nagyobb Bódor halom, a 2 kis halom.

§.8. Földes urai: 1279 óta Hegun Grófok bírták, 1301-be Budum Grófok a Zvárd Nemzettségéből, a mint egy Fehérvári Káptalanban találtató ok levél tartja. 1438-ba a Megye nagy részének, azzal edjütt Gyomának is ura volt Maróti Báni László. Már 1522-be azon hejsegeket bírta a 2k Lajos Király nevelője Bránderburgi Márchió György. 1561-be go portára lévén fel osztva az akkori Commiſſariális conferiptis Le részt: birtokosai voltak Gyomának, Dótzsi Miklós, Móre Mátyás, Varjas Bóldisár, Glesár László, Bene János, Kemény Bálint, Deres István, Kagyótzki Kelemen, Járó Mihály, Erdődi Mátyás, Bagdi Ferentz, Kerefial János. Ezeket 1682-be a Török lakó földjokról el ſzélesztvén, kik is Reformátusok voltak és 35 eſztendőig birtokjok pusztaságba álván, ismét a Királyi Kamarára ment által, miután 1717-be ismét megülték a Reformátusok. 1719-be egy lintzi Pék nagy talentumú fijának Báró Haruckern János Györgynek, ki fok érdemei által méltóvá tette megát a' Királyi udvarnál, 24 s több ezer forintot kért Gyomát is 91 Hejlségekkel és pusztákkal edjütt által adta 3-ik Károly Király. Ezen Haruckern, 1722-be Magyar Indigenává, 1729-be Báróvá, 1732-be Békés Vármegyei fő ispánnjá tétetett. Ennek familiája bírja máig is mind Gyomát mind a többi Hejlségeket és pusztákat. 1775-be a férfi ág belőlle ki hólt, Ferentzbe kinek 2 leányi maradtak, Dirling Antóniától ſzületett Josepha Gróf Károly Antal felesége, Mansfeld Annától ſzületett Anna Gróf Stockhammern Jósef hitveſſe. Voltak még Ferentznek 3 leány testvérei is, és így az egész Uradalom 5 leányokra ſzállott. Johannát Báró Wencheim, Caeciliát Báró Wendenburg Franciskát Báró Lechmann vették el feleségül. 1800-ig edgyütt bírta a família az egész jószágot. 1800-ba kezdtek meg oſztozni, melj oſztálj ſzerént Gyoma esett Gróf Stockhammern Jósef fijának Ferdinándnak ki is kis korúságában attya fija Gróf Bolza General Tutorsága alatt vólt. 1812-től fogva Bujanovits Ágoston, majd Csepcsányi Tamás lettek a Plenipotentiáriusi; a mire következett az ő birtokának voluntarium sequestrumba esése. Meljből fel szabadulván uradalma' egy részének el adása által, Gyomát arendába adta egy nagy tehetségű, és igen betsülletes Izraelitának Vodiáner Sámuelnek 20 eſztendőkre, de ki azt már 1840-ben örök áron megvette (minekutána Csepcsányi a legelőt az Uraság és jobággyság közt fel osztotta.) 1819-től fogva a' maga hafznára el vette Póhalmot, Pusárt (potsárt) Bátsi szigetet, Árkos állást, Kerektót, Székhalmot, a Szilasokat mind öszve 13 ezer jugerumnyit. Mivelleti a' Jobbágyokkal. Termeszt azt a' mit Jobbágyi szoktak termefzteni. Van marhája 150, birkája 3 vagy 4 ezer, sertés mintegy 200 darab. Lakik Bétsbenn. Jobágyyi eránt kegyes feleségestől edjütt. Tíſztjei: Administrator Sequistri Csepcsányi Tamás van egy tíſzttartója, Fiscalissa, 2 Kasznárja a' Granariumnál egy Cancellistája, kik az első és utolsó Evangélicusokon kívül, Római Catholicusok.

§.9. Mindenkor magyar nemzet lakta. 1214-től fogva, némelj Oláh, Czigányok is laknak edgyik ſzélén. 1830-ba jöttek Német Evangelicusok is Mező Berényből. Ekkor lett Gyoma Város. Temploma van egy a' díszes Reformátum két haranggal. 3 nemes família van benne a' Pálos, Izsó, Kruchio nagy népességű hadak, meljek egy mással szép edgyet értésbe élnek.

§.10. 1718-1721 Bírāja és egyszersmind nótáriusa volt Jeges Mátyás kevesen lévén még ekkor a vissza szakadozott, az előtt innen el költözött lakosok. Ennek idejében készült egy nád Templom Jeges innen el költözvén, a Hejség eránt tapaszta hivatásáért miatt Körös Tartsára, 1722-től 1725-ig Kós Ferenc lett a Bíró, ki katonaságot viselt és Lengyel felesége volt. Notáriussa pedig lett Nagy Pál Ferenc, ki ezen hivatalát 20 esztendőig viselte. Kós Ferenc idejében készült a Nád Templom hejjebe másik sövényből és sárból. 1726-tól 1728-ig Nyilas Gergely, 1729-től 1731-ig Öreg Bíró János, 1732-1733-ig Szabó Péter. Ennek idejében vetődött a Taxa a' népre, az előtt ki telvén az adó a Hejség jövedelméből. 1734-1737-ig Csat Nagy János. Ekkor készült az előbbi Hejjen a 3-ik Templom vájából. 1738-1740-ig Kovács Márton. Ekkor jött Török Országából ide is a közönséges Pestis. 1741-1742-ig Oláh György, kinek első esztendejében lett Berzétai István Nótárius, és szolgált 40 esztendőig, a' mikor meg holt. 1743-1745-ig Takó András. Ekkor öntetett a mostani nagyobbik Harang, úgy mint 1745-be. 1746-1749-ig D. Kovács János. 1750-1752-ig Szántai Nagy András. 1753-tól 1756-ig ismét Csat Nagy János, 1757-1759-ig ismét D. Kovács János. 1760 Bódor János. Ennek idejében készült a' 4-ik nagy Fa Templom az említett hejjen. Erről az a' hír, hogy Török szüléktől származott. 1761-1762-ig ismét Oláh György. 1760-1764-ig ismét Öreg Bíró János, a' mikor meg is holt, az úgynevezett sáros télenn, mivel ekkor az utakról kétfelé hányt sár falmódjára állott. 1765-1769-ig Kis Csapó András, 1770 Szántai Nagy András ismét. Ennek bíróságában fogták fel a' Bírók s ojtották el a' lakosoknak a Póhalmot. 1771-1772 ismét D. Kovács János híres és nagy tehetségű Gazda. 1773-1774-ig G. Szabó János, ennek idejében készült az ötödik Templom égetetlen téglából. 1775-1777-ig Bíró Péter, kinek idejében készült a Cantori Oskola vagy azon Oskola, melly utóbb Kántor háza lett. 1778-1779-ig Szalóki Nagy András, öntődött alatta a' mostani kis harang. 1780-1781-ig Kis Csapó András, 1782-1783-ig Szalóki Nagy András fél szemű ember. Ennek elő esztendejében mérette fel a felsőség az egész országba a földeket, s holt meg Berzétai nótárius, kinek hejjebe állott Fabián József, de csak 2 esztendeig. 1784-1785-ig Szilágyi László, ki alatt készült a' most is meg lévő nagy kortsma kő lábakkal. 1784-be lett nótárius Szabó János volt. (A esztendőig a' mikor hivatalából ki esvén végre Kunhegyesre ment lakni. 1786-1787-ig Bíró János, 1788. Szilágyi László, 1789-1790-ig Bodvai István minthogy egy öles nagyságú volt, kiválva a' nagy ember nevezetű, ki ekkor roppant gazdagságú volt, de el végre annyira el szegényedett, hogy a' mások könnyörülletességéből élve holt meg. Ekkor volt az első szük idő a' mikor 10 pengő forint volt egy köből búza. 1791-1793-ig Szilágyi Mihály természetes mechanicus, ki magába dolgozó ekét s malmot gondolt, de a miket végre kevesebb baj kedvéért szokottakká fordíta. A mostani torony fundamentoma ekkor tetetett le. 1791-be volt a hallatlan bőv idő a' mikor a' nyomáson is eleget lehetett kaffálni a mostani Körös hidunk fáji is ekkor hozódtak haza. 1794-1795-ig ismét a' nagy ember kinek első esztendejében készült el a Híd. 1796 Bíró János ismét, 1799 ismét Szilágyi Mihály, készítette a mostani nótáriusi házat. 1798-1799-ig Molnár Mihály, kinek első esztendejében lett Notárius Nagy Sándor 17 esztendeig a' mikor az Uraság számtartójává tette. 1800-ba ismét Szilágyi Mihály 1801-ben Szendrei János 1802-1809-ig ismét Szilágyi Mihály 1804-1805-ig Csapó Mihály. 1806-1808-ig Debreczeni András jó kerefztyén ember. 1807-be tevődött le a mostani szép és nagy kő Templom fundamentoma. 1809-1810-ig Bíró P Péter. 1811-1812-ig Cseri János ekkor készült a mostani derék Hejség Háza. 1813-ba Molnár Mihály ismét, ekkor szentelődött fel augusztus 8-kán a' Templom. 1814 Debreczeni András, 1815-1817-ig Szilágyi L. János. Ekkor vetette le 1816. január 29-én a'

nagy fergeteg az új Templom bádigos Tornyt, ekkor lett Kóródi József is notárius, de a ki 3 ½ esztendő után innen elment. 1818 Kis Szilágyi Mihály, ekkor készült a Kápláni Leány Oskola, és a Fiúk Oskolájához ekkor toldatott egy Classsis. Ekkor lett Petz Iftván is Nótárius melj hivatalát viselte 7 esztendeig a' mikor meghólt. Ekkor készültek az Ország útjában eső nagy gátak is. 1819 Bíró P. János 1826-ba G. Szabó Ferentz. Ekkor készült a' mojtani kő és alkalmas Parochialis Ház. 1821-be Debreczeni András, 1822-be Bíró P. János 1823-ba Fekete István. 1824-1826-ig D. Kováts Mihály 1825-be lett Szilágyi István a Nótárius s vitte 1833-ki novemberig, a' mikor hivatalát le tette. 1827-be Fekete János 1828-ba Bíró P. János ismét. Ekkor építettett a' fergeteg által le vettetett bádigos Torony hejjebe, melj eddig csonkán be fedve állott a mostani veres 'sindelyű. 1829-be ismét Bíró P. János. Ez építette az Ekklesia kis granariumát egy Gyűlés szobával a Parochialis kis kert egy részében. Ezen esztendőben vólt egy föld rengés meljet az ülő álló emberek meg éreztek, meljre a' konyhákban az edények egybe verődtek. 1830-1833-ig Marjai István nevezetes Bírósága az 1830-ba 2 lábnyi vastagságú 10 hétig tartott hóról, az 1831-ig félelmet okozott Choleráról, nagy árvízről és Bétsi útjáról meljet a lakosok kívánságuk szerént tenni tartozott, hogy az elvett legelőt a leg főbb hejjen vissza nyerné. 1834-be G. Szabó Ferentz, ekkor hozódott ide nótáriusnak Kalotsa István Kenderesről. 1835-be Fekete István, 1836-ba Nemes Kruchió István. 1837-be Bíró P. Péter.

§.11. Doctor nintsen a heljségben, ha nem van egy Vármegye sebészse, ki ugyan a' hozzája fojamodóknak praeveribalgat, de az kevés hasznot hajt a' patikának, mivel a' lakosok az orvosságra pénzért nem igen akarnak szorulni. Bába van 10, kik mind ki tanítottak Vármegye sebészse által, s hitesek. A himlő óltás fojtában és jól megyen.

§.12. A lakosok oljanok, mint az alföldiek s zottak lenni, szép pósgás, rendesen közép termetű emberek, ruházatjuk csinos mind férfiaknak, mint ki vált a' fejr s zeméljeknek, meljek télen, nyáron egy formák, úgy, mint fejr bunda, s zúr, ködmön, rékli. A férfiak mivelik a földet, az aszszonyok fonnak, szőnek, varnak, jó kenyeret sütnek. Eledelők a paraszt vagy földmivelőké. Rendes italok a Körös vize, kis kertjeik vagynak Házaiknál meljekben a' konyhára s zükséges főzeléket termesztik, tüzelőjük nád, szalma s tűzék.

§.13. Rendesenn pénzelnak gabonákból, marháikból, leg különösebben juhaikból, meljeknek eladott gyapjából fizetik adójikat. Dézmáikat hol in natura fizetik, hol pedig alku s zerént adnak bele bizonyos mennyiségű gabonát. A' bor dézmát is, hol meg váltják, hol a' kilentzedet adják ki. Az Ekklésianak fizetnek ágy számtól 1 váltó forintot, 1 véka búzát 1 véka árpát. A gyermekek tanításáért is s zemélj s zerént egy véka búzát, egy véka árpát. Egy béres fizetése rendesen 60-70 forintra megy, egy s zolgáló 30-ra is fel megy.

§.14. Csizmadiák leg többen, azután Kovátsok, Kerékgyártók, Szabók, kevefebben, rokkások, Molnárok, Átsok, Kalapos, Festő, Lakatosok is vagynak. Van egy Vasáros és 3 görög bolt is, a mester emberek nagy része nyáron takar is.

§.15. Szarvas marha van mintegy 3300, juh 10000, sertés 2000, ló 1500. Barom orvos nintsen. Tenyésztének Lúdat, rutzát, tyúkot, pujkát. Vadaik nyúl, farkas – széna fjalma a' jófzágok eledele.

II. Rész

§.1. Mikor áldott legyen fel Gyománn a' Reformata Ekklesia: nem tudni bizonyosan; mert rólla nintsen femmi hiteles írás. Hogy jókor; hihetőenn hozhatni ki ezenn egy régi Protokollumunkban található itt volt Predikátor által fel jegyzett sorokból: „Ezen földnek az ellenség tudniillik Török és Tatár által lett el pusztítottása miatt lakosi el fzeljedvén ismét kezdették meg űlni ezen lakó heljet 1717-ik esztendőbe Mind Szent Havának 18-ik napján.” Ez időtől fogva ebben az Ekklesiában az Úrnak oltára körül fzolgáltak ezek a lelki pásztorok, de honnan jöttek ide, s hová mentek, s meddig fzolgáltak itt? nem tudatik, ezekről tudni illik Tifzteletes. [Lapszéli jegyzet] Diószegi András, a ki 1634-en a szatmári zsinaton rendöltetett ide. Haán L.

Pati Miklós, Szöllösi István, Berhidai János, Zágonyi Mártonról. (erről annyit tudni, hogy az Erdő háton nevezetesen Ágyánn is vólt és olly nagy mechanicus vólt, hogy fa tornyot is építettet melly ma is Sarkad Kerefztúronn áll) Ekkor következik a' leg első meg lévő Proto cullumunknak szép és gondos írója Hajdú János ki is itt fzolgált 1741-től 1748-ig 13 Jun. Óltasai Pál András 1748-1773-ig. Márjalaki Dániel (ez maga 1773-1802-ig s itt hólt meg de már magánofjágann. Erre interim lett. Kolláth Mihály 1804-től 1818-ig 14 esztendeig. Jött a Vésztői Ekklesiából, hol igen kedves pap vala, itt Gyománn idővel Tractus Jegyzője leve, s ment H Mező Vásárhelyre 1-ső Papnak leg inkább azért mert elébbeni Halgatói Parochiális rossz háza heljett újjat nem építették, s talán még inkább az új Templom építéséről fzólló számadásokból reá háramlott kedvetlenségek miatt. Heljébe rendeltetett a T. Tractus által 1818-ba a Dobozi Hellyofztó Gyülésenn, Debreczeni Collegiumi vólt Senior, az akkor Göttingai s Ultrajectumi akadémiákról Harmadfél Esztendei távolléte után meg jött Dávidházi Bekes Sámuel, az Ágyai Predikátor s Tractualis Affeffer Dávidházi Bekes János leg öregebb fija, ki másik esztendöbenn rendes Predikátornak Halgatóji által meg marasztatott, s abba a Tractus által meg erőssítettett és az ólta mind e' mái napig (1837-k Eszt 1 Juli) itt fzolgal. Elöttem szolgal T. Kolláth Mihály Urat familiájával, vólt ugyan fzerentsém esmerni de azért fokát örólla is, az előtte vóltakról pedig semmit nem irhatok. Ó kicsiny, nem mondhatni, hogy közép termetű vólt, erőss, retsegős fjavú, tanúlt, s világtól el nem maradt ember vólt. Felesége szép, fzelíd affzony, egy leánya Mária, lett idővel Halasi Profeffer Pordány János moft Fülöp Szállási Prédikátor felesége, s Lajos egyetlen egy fija, a'fzerentsétlen, ki a Debreczeni Collegiumban még kis deák korában meg háborodottnak mondatott, Szeghalmi praeceptor, s moft már ittebéi Rector, Édes Annyai magánál tartja, de éppen nem kényelmefen fzegénységök miatt. A Gyomai Predikátoroknak fizetésök 1776-k esztendőben e' vólt s azután is fok időkig.

1. Kész pénz 100 vonás forint

Sertésre 12 forint

Szántésért 9 forint

Búza véka 120

Árpa véka 120 fókott ráadáfon kívül

Széna bogla 12

Só egy má'sa 100 forint

Fadgyú 50 font

Hús egy má'sa 100 forint

Vaj ittze 12.-

Fa öl – 6.

10 akó bornak lucrummal való ki árultattatása, s minden Tehénnek, eszteringának egyfzeri fejés teje. Mind lágy líft őrlés mind darálás elegendő, fűszeri való elegendő, a' fókott stolare, s aprólékos szántás.

Mostani fizetése a' T. Predikátor Úrnak.

1. Kész pénz 100 forint

Egy sovány sertés

Szántásért 7 forint 39 kr.

12 bogja széna s bor árúttatás hejjett 50 forint

Búza Árpa mint régen

Só, fadgyú, vaj, Hús, fa mint régen

Minden tehénnek, eszteringának egyfzeri fejés teje. Őrlés, darálás elegendő. Fűteni valóért 30 forint 200 kéve nád aprólékos szántás egy Sejjio föld és stolare.

§.2. Oskola rectorok vóttak 1760-tól 1765-ig Molnár János, idővel Berényi Predikátor. 1766-tól 1770-ig Szántó János, idővel Hegyköz Szent Imrei Predikátor s Érmeljéki Esperest. 1770-tól 1771-ig Kabai János, 1772-1775 Szivák János, 1775-1776-ig Letse András, idővel Békési Predikátor. Ostváth János 1776-tól 1780-ig. Nagy Péter 1780-1780-ig. Bach János 1780-1787-ig Kultsár György 1787-1790-ig Litterati Sámuel. 1790-tól 1794 idővel Szeghalmi Predikátor Antal István 1794-tól 1796-ig Rónyai Ijtván 1796-tól 1799-ig Szondi István, 1799-től 1802-ig Nagy István, 1802-től 1805-ig Kömlei 'Sigmond, 1805-től 1808-ig Szabó Sámuel idővel Nyírségi Predikátor. 1808-tól 1811-ig Kóródi Sámuel 1811-től 1814-ig világi ember lett. Szabó Gergely, 1814-től 1817-ig Baranyai Predikátor Dobofy Lajos 1817-1820-ig most Csongrád Vármegyei Perceptor s a' Békés Bánáti Egyházi Vidék Segéd Curatora. Kapu Sámuel 1820-1823-ig most Czeglédi Fő Notarius. László József 1823-tól 1826-ig most fiscalis. Szikszai Pál 2 ejsztendeig tsak. Kozma András nem a Collegiumból Interimalis Rector

1828-ba. Szabó József 3 és ½ éjztendeig 1829-től 1832-ig. Makai István 3 és ½ éjztendeig, 1832-től 1836-ig. Túri Dániel 1836-tól 1837-be is folytatja hivatalát.

Leányok Tanítói, míg Káplánok nem tétettek, voltak: Mata Mihálj, Szilágyi 'Sigmond, Szödényi József, Bátorkefzi József. 1776-on kezdve Leányok Tanítóji egyjzersmind Káplánok: 1-ső Molnár János ki itt Rector volt, s azután Berényi Predikátor lett. Pakji János, Szegszárdy József, Back János, Földi János, moft a Debreczeni Collegium Perceptora. Szegszárdi Sándor, 1808-tól 1824-ig Gál Dániel 15. Januar 1824. 25. áprilisig ingyen, fzeretből, most H.M. Vásárhelyi Predikátor. Tassi Mihálj 1824. március 2-től 1832-ig a' mikor meg holt. 1832-től 1836-ig Zágonyi István előjör Nagy Zeréndi Rector azután Szentesi Corrector; innen ment Káplánnak Ötsödre. 1836-tól máig Zilahi János Dobrai Rector Békési volt Predikátor s Tractualis assessor Zilahi János fja. 1787-be meg fzaporodván a Leány Tanulók számuk, másik Leányok tanítója is állítódott elő; úgy mint Árvai Bálint, Szendrei Péter, Sukorai József, Kiss János moft Erdőhegyi Predikátor, Tóth János, Kabai János, Pikó Pál 24 éjztendeig, Kántor István ki most is itt fzolgal.

Kápláni fizetés.

1. 60 forint. – 10 köböl Búza 5 köböl árpa, 3 ölfá, 50 font Hús, 50 font só. 25 font fadgyú. Minden leány fizet egy véka búzát és egy véka árpát. ½ sessio föld, mindenkori örletés.

Rectori Régibb fizetés.

1. 34 forint, 12 köböl búza, 10 köböl árpa, Predikátziós Halottól 8 és ½ Kr. énekfzóstól 6 Kr. minden Gyermekek az egész oskolából egy véka búzát és egy véka árpát. Fadgyú 15 font. Hús 50 font, fa 2 öl asztali költség 100 forint ½ sessio föld.

Mostani Rectori fizetés.

100 forint. Vendégek tartására 30 forint, – fűtésre 20 forint. Kenyérnek 12 köböl Búza, árpa 12 köböl örléssel darálással egy má'sa Hús, 50 font só, 3 ölfá, 20 font fadgyú, minden keze alá járó Gyermekek, egy véka búza, egy véka árpa canicularis csirke. Predikációs halottól 24 Kr. énekfzóstól 15 Kr. – ½ sessio föld.

Tanítói fizetés

55 forint. – 10 köböl búza, 3 köböl árpa. 3 ölfá, 50 font Hús. 50 font só 20 font fadgyú. minden tanítványa fizet egy véka búzát, egy véka árpát. – ¼ sessio föld. Kántor a' leg első Gyomán volt Pál Mihály. I. Kolláth Mihály Predikátorsága kezdetén, fzolgált 1830-ig a' mikor meg holt. Heljébe hívott az Ekklesia egy fiatal Csoma Györgyöt, ki Békési Preceptor volt: el is jött – s néhány napig szolgal, de még a Predikátor Debreczenbe járt az alatt akkori esperest Nagy Tiszteletű Juhász István Úr rendelte Szabó Sándor Inokai Rectort, ki miatt a fztán Csoma György, 10 forint viaticummal a' Collegiumba Debreczenbe ment. Még a' Cantor Gyermekeket is tanított fizetése e' volt.

1. Készpénz – 30 forint. Cantorságért

20 forint téli fűtő hejjett

7 forint Predikáziós halottal 8 és ½ Kr. énekszóstól 8 Xr. Búza 28 köböl, árpa 20 köböl, fa 2 öl, só 50 font. Hús 50 font, fadgyú 15 font. 1 fertálj föld.

Mostani Cantos Szabó Sándor a' Gyermekek tanításáról le mondván, hejjebe képtelen volt az Ekklesia egy Proceptort fogadni.

A' Cántori fizetés e' lett

1. Kézpénz – 30 forint

Búza 20 köböl. Árpa 10 köböl. Fa 2 öl, só 50 font. Hús 50 font. fadgyú 15 font. Predikáziós Halottól 24 Xr. Énekszóstól 15 Xr. ¼ sessió föld.

§.3. Curatorok voltak

1780-k eftendőben Csath Nagy István Curator, Egyházfi: Nagy András. 1782-be Tóth Mátyás Curator, egyházfi Getsei Mihály. 1792-be Megyeri István Curator, Egyházfi: Korda György. 1798-ba Szendrei János Curator, egyházfi Kováts Pál. 1804-től 1817-ig. Szántai Péter (Curátorságában készült a mostani Templom Téglából a' Torony Bádогоzva, melly Tornyt az 1816-ki Januarius 29-én vólt nagy Zivatar földre döntött. Segéd Curatorok a Templom építtetése alatt voltak Bányai István, Bátsi Mihály.) 1812-be Rendes Curator Bányai István egyházfiak Sárosi József és Csapó András. 1813-ba és 1814-be Püski János. Curátorságában készült a Fiú Gyermekek oskolája, egyházfiak Szilágyi György, Hatvani József. 1815-től 1818-ig P. Kováts József. Egyházfiak Betskereki István, Parais Mihály és Juhász István. Zöld István, Kiss András, Zöld János. 1818 és 1819-be Nemes Krutsó János Curátorságában készült az edjik Leányok oskolája. egyházfiak Láda András, Márton András, Novák Mihály, Kiss Mihály. 1820-ba és 1821-be Püski János curatorságába lett az Ekklesiának szöllös kertje. Egyházfiak Sárosi Sándor, Kovás Mihály, Király István, Bogár Bálint. 1822-től 1825-ig Molnár Mihály curátorságába épült a' Parochiális Ház, egyházfiak P. Varga János, B. Kiss Ferenc, Diószegi Mihály, Hatvani István, Vitkai Mihály, Tamási András. 1825-től 1820-ig Cs. Krutsó János. Curátorságába építődött az 1816-ba le dőlt bádогоs torony hejjebe, újj veress zsindeľű torony. Egyház fiak Szalóki Sándor, Zöld Mihály, Kiss Imre, R. Tóth István, Korda László, Szabó Bálint, Jósik Sándor, Varga Imre. 1829-től 1932-ig Bátsi Mihály Curator, egyházfiak Szilágyi István, Orbán István, Kun József, Arany Gergely, Csapó István, Török Sándor. 1832-be Kiss Dániel négy eftendeig magába vólt Curator. 1836-ba s 1837-be Vice Curator is adódott melléje, úgy mint Szilágyi György, mind ketten jó lélekkell víjzik hivataljaika. Egyházfiak Éva Pál, Tóth János, Visnyai Sándor, Szombati István, Komádi István, G. Nagy Ferencz, Tari Imre, Magyarai József, Bodon Mihály, Kováts András, Orbán Mihály, Nyíri Bálint.

1-ső Curator fizetése 30 forint, 4 köböl búza, 2 köböl árpa. – 2-k Curator fizetése 10 forint, 3 köböl búza, 3 köböl árpa. Két egyházfinak a fizetése 3 köböl búza és 3 köböl árpa.

§.4.	férfi nemen levők	affectuosi nemen levők
<u>1801</u> esztendőben születtek	95	86
summa	181	
Kettős és törvénytelen nem volt meg haltak	77	59
summa	136	
Ezen holtak között 10-en felül éltek a 60-on 83-ig: ezen év május 13-án halt meg Gyomán a' leg öregebb ember Nagy Ferentz, ki élt 103 esztendőig. Leg sűrűbb volt a Halál február, Október és November hónapokban, himlőben, s torok fájásba holtak.		
Esketődött pár	43	
	férfi nemen levők	affectuosi nemen levők
<u>1802-ik</u> esztendőben születettek	131	116
summa	247	
kettős született 3, törvénytelen nem		
Meg holtak	111	97
summa	208	
Ezen meg haltak között 5-en felül éltek a 60-on 74-ig leg sűrűbb volt a Halál Június, Július, Aug hónapokban a' himlő pusztított.		
Esketődött pár	31	
<u>1803-ik</u> esztendőben születettek	98	83
summa	181	
Kettős született 5.		
Meg haltak	53	54
summa	107	
A' meg holtak között 18-an felül éltek a 60-on 85-ig a' halál egyenlő volt semmi uralkodó nyavaja nem volt.		
Esketődött pár	64	
<u>1804-be</u> születettek	118	127
summa	245	
Kettősök születtek 4-en. Hármassal egy		
Meg haltak	54	49
summa	103	
A' meg holtak között 9-en felül éltek a 60-on 91-ig a' halás egyenlő volt. Ezen esztendő Október 7-ik napján temettetett el, Gyomának 30 esztendőig volt buzgó Lelki pásztor a T. T. Márjalaki Dániel Úr.		
Esketődött pár	55	

<u>1805</u> -be születtek	126	90
summa		216
Kettős született kettő		
Meghaltak	67	55
summa		122
A meghaltak között 12-en a 60-on felül éltek 70-ig a' halál rendes volt.		
Esketődött		29
<u>1806</u> születtek	123	112
summa		235
Meghaltak	53	41
summa		94
A meghaltak között 4-en felül éltek a 60-on 76-ig a halál rendes volt.		
Esketődött pár		53
<u>1807</u> -be Születtek	92	117
Kettős született kettő.		
summa		209
Meghaltak	102	105
summa		207
A' meghaltak között 18-an 60-on felül éltek 80-ig a' halás sűrű volt, Januárus, Februári, Mártius és Április hónapokban a himlő pusztított. Ezen esztendő Július hónap 27-én D. Ványai Praeceptor NT Tégi Pál fürdővén a Körösbe halt élte 22-ik évében.		
Esketődött pár		61
<u>1808</u> -ba Születtek	147	122
summa		269
Kettős született 3, törvénytelen 2		
Meghaltak	63	46
summa		109
A meghaltak között 14-en felül éltek a 60-on 93-ig, halás rendes volt		
Esketődött pár		33
<u>1809</u> -be Születtek	106	91
summa		197
Kettős született 2, törvénytelen 2		
Meghaltak	48	47
summa		95
A meghaltak közül 15-en a 60-on felül éltek 93-ig, a halás rendes volt.		
Esketődött pár		39
<u>1810</u> -be Születtek	128	114
summa		242
Kettős született kettő, törvénytelen 3		

Meghaltak	69	59
summa		128
A meghaltak között 18-an felül éltek a 60-on 88-ig, a halás rendes volt.		
Esketődött pár		55
<u>1811-be Születtek</u>	138	123
summa		261
Kettős született 3, törvénytelen 1		
Meghaltak	85	74
summa		159
A' meghaltak között 15-en belül éltek a' 60-on 96-ig, halás rendes volt		
Esketődött pár		44
<u>1812-be Születtek</u>	100	96
Kettős született kettő, törvénytelen 4.		
summa		196
Meghaltak	116	107
summa		223
A' meghaltak között a' 60-on felül éltek 34-en 90-ig, a' halás sűrű volt Február, Mártzius, Április és Maius hónapokban, de uralkodó nyavaja nem volt.		
Esketődött pár		38
<u>1813-ba Születtek</u>	120	107
summa		227
Kettős született kettő, hármás egy, törvénytelen négy.		
Meghaltak	46	41
summa		87
A' meghaltak között 13-an 60-on felül éltek 92-ig, halás rendes volt.		
Esketődött pár		30
<u>1814-be Születtek</u>	121	106
summa		227
Kettős született hét, törvénytelen 4.		
Meghaltak	51	44
Summa		95
A' meghaltak között 13-an 60-on felül éltek 94-ig, a halás rendes volt.		
Esketődött pár		37
<u>1815-be Születtek</u>	122	94
Kettős született kettő, törvénytelen 2.		
summa		216
Meghaltak	112	81
summa		193

A' meghaltak között 20-an felül éltek 60-tól 98-ig. Mártzius Április és Maius hónapokban sűrűbb volt a halás.

Esketődött pár	64	
<u>1816</u> -ba Születtek	133	108
Kettős jzületett hét, törvénytelen 1. summa		241
Meghaltak	83	71
summa		154
A' meghaltak között 26-an felül éltek 60-tól 88-ig a' halás rendes vólt.		
Esketődött pár	33	
<u>1817</u> -be Születtek	133	110
Kettős jzületett 3, törvénytelen 1. summa		243
Meghaltak	91	78
summa		169
A' meghaltak között 25-en felül éltek a' 60-tól 95-ig, halás rendes		
Esketődött pár	44	
<u>1818</u> -ba Születtek	119	98
summa		217
Kettősök 5, törvénytelen egy		
A' meghaltak között 23-an 60-tól felül éltek 85-ig		
Esketődött pár	42	
<u>1819</u> -be Születtek	125	132
Kettős született 3. törvénytelen 4 summa		257
Meghaltak	49	43
summa		92
A' meghaltak között 16-an felül éltek 60-tól 96-ig.		
Esketődött pár	57	
<u>1820</u> -ba Születtek	118	124
Kettős született 4, törvénytelen egy		
Meghaltak	74	53
summa		127
A' meghaltak között 19-en feül éltek 60-tól 82-ig		
Esketődött pár	31	
<u>1821</u> -be Születtek	146	104
Kettősök 2. Törvénytelen 5. summa		250

Meghaltak	77	65
summa		142
A' meg hóltak közzül 28-an fejül éltek 60-tól 80-ig.		
Esketődött pár		58
<u>1822-be Születtek</u>	151	118
Kettő született egy, törvénytelen 4.		
summa		269
Meghaltak	57	60
summa		117
A' meghaltak közzül 19-en fejül éltek 60-tól 84-ig.		
Esketődött pár		26
<u>1823-ba Születtek</u>	89	101
Kettős született 2. Törvénytelen 5.		
summa		190
Meghaltak	139	132
summa		271
A meghóltak közzül 31 fejül éltek 60-tól 87-ig. September, Október, November és Detzember Hónapokba a halás sűrű volt, de uralkodó nyavaja nem vólt.		
Esketődött pár		48
<u>1824-be Születtek</u>	127	138
summa		265
Kettős született 5, hármás egy. Törvénytelen 5		
Meg haltak	90	84
summa		174
A meg hóltak közzül 15-en fejül éltek 60-tól 88-ig ezen év Januárius 18-án hólt meg s temettetett el T. Szegszárdi Sándor Káplány egyszersmind Leányok Tanítója 18 ejsztendőkgig vólt szolgálatja utánn.		
Esketődött pár		82
<u>1825-be Születettek</u>	133	143
Kettős született egy, törvénytelen 6.		
summa		276
Meg haltak	57	62
summa		119
A' meg hóltak közzül 23 fejül éltek 60-tól 86-ig, ezen esztendő Mártius 24-én halt meg Petz István Notárius is.		
Esketődött pár		72
<u>1826-ba Születtek</u>	126	140
Kettős született 5. Törvénytelen 3.		
summa		266

Meg holtak	73	70
summa		143
A' meg holtak közzül 21 fejül éltek 60-tól 80-ig		
Esketődött pár	60	
<u>1827</u> -be Születtek	141	134
summa		275
Kettős jzületett egy. Törvénytelen 4.		
Meg haltak	105	76
summa		179
A' meg holtak közzül 26 fejül éltek 60-tól 82-ig		
Esketődött pár	29	
<u>1828</u> -ba születtek	118	108
summa		226
Kettős jzületett egy. Törvénytelen egy.		
Meghaltak	103	105
summa		208
A' holtak közzül 27-en fejül éltek 60-tól 86-ig. Mártzius, Máius és October hónapokban a' halás sűrűbb vólt, de uralkodó nyavaja nem vólt.		
Esketődött pár	70	
<u>1829</u> -be Születtek	146	145
summa		291
Kettős jzületett kettő, törvénytelen 9.		
Meghaltak	83	41
summa		124
A meghóltak közzül 16 fejül éltek 60-tól 80-ig		
Esketődött pár	65	
<u>1830</u> -ba Születtek	145	130
summa		275
Kettős jzületett egy. Törvénytelen 5.		
Meghaltak	149	145
summa		294
A holtak közzül 34 fejül élt 60-tól 84-ig, a' halás Augustus, September, Október, November és December Hónapokba igen sűrű vólt, külömbféle nyavajákban haltak.		
Esketődött pár	59	
<u>1831</u> -be Születtek	123	102
summa		225
törvénytelen született 3		
Meg haltak	196	174
summa		370

A meg holtak közzül 66 fejlül éltek 60-tól 88-ig. Ezen év Januárus Hó 12-ik napján halt meg Ns. Gál Mihály, ezenn Ekklesiának 32. esztendőig közkedveffégbe volt első Kántora. Ezen esztendőben, valamint mindenütt Édes Hazánkban; úgy itt is dühösködött az úgy nevezetett Cholera, mellynek áldozatja lett a többek között Helybéli Káplán, egyfzersmind leányok Tanítója Tasi Mihály itt való hivatalának 6 és $\frac{1}{2}$ esztendőig való fojtatása után. Nem külömben Pikó Pál másik Leányok Tanítóját is 24. esztendőig vífelt hivatalától az említett nyavaja meg fojtotta élte 51-ik esztendejében.

Esketődött pár

94

§.5. 1803-ik és 1804-ik esztendőkről Erdei György Curator bevett 3.140 frtokat, s 49 Xrt. Búzáat 826 Po'sonyi mérőt $\frac{1}{2}$ árpát 528. Kiadott 1.094 frtokat 56 Xrt. Szántai Péter 1805-ik Esztendő Április 24-ik napjától fogva viselte a Curatorságot 8 esztendőig, ezenn idő alatt épült a' most fennálló Templom. Az ekkor elő forduló sok rendkívüli Bejövetelek, s kiadások miatt külön külön minden esztendei Bejövetelt, s Kiadásokat ki írni nem lehet, ha nem a' 8 esztendők alatt, Restántiákból, Lakosokra vetett fel osztásból Külömb külömbfélékből bejött 117.216 forint, 46 Xr 4/8.

Ugyanezen 8 esztendők alatt a Kimenetel summája 118.171 forint 44 Xr. így felesleg való költség volt a' 8 esztendő alatt 954 forint 57 Xr. Buza jött bé 972 Po'sonyi mérő árpa 936. Búzáat kiadott 972, árpát 291 po'sonyi mérőt. 1806-ba Búzáat be vett 359 $\frac{6}{8}$, Árpát 1.676 $\frac{7}{8}$. Kiadott búza 359. Árpa 921. 1807-be Buzát be vett 734 $\frac{1}{4}$. Árpa 1345 $\frac{7}{8}$. Kiadott Búza 705. Árpa 1345 p. m. 1808-ba bévett Búza 352. Árpa 318 $\frac{6}{8}$. Kiadott Búza 335. Árpa 291. 1809-be Bévett Búza 346. Árpa 343 $\frac{2}{8}$. Kiadott búza 320. Árpa 290. 1810-ik Esztendőbe Bevett Búza 645 $\frac{6}{8}$ – Árpa 382 $\frac{4}{8}$ – Kiadott Buza 327, árpa 241. 1811-ik esztendőbe maradt által Búza 318 $\frac{6}{8}$ – Árpa 141 $\frac{4}{8}$. Kiadás pénzenn eladódott s Külömb külömbféle Helyekre fordítódott Búza 318 $\frac{6}{8}$, árpa 60, megmaradt 81. 1812-ik esztendőbe Curator Bányai István számadó Laistroma nem találtatik. 1813-ik s 1814-ik esztendőkre Püski János Curator be vett által adásból, adakozásból, Perselyekből Egyházfiaktól, Gazdalkodásból, életárából 3.738 forintot 55 Xrt. Kiadott 3750 forintot 8 Xrt. 1815-ik Eszt. 1816. 1817-ik esztendőkre Kováts Jó'sef Curator bé vett általadásból, adakozásból, Perselyből, egyházfiaktól, élet árrából 13.387 frtokat 53 Xrt. Kiadott 13.190 frtot 53 Xrt. 1818-ik esztendőbe Nemes Krutsó János Curator bévett 3.184 forintot 33 Xrt. Kiadott 3016 frt 31 Xrt. Gabonát Két egyházfiaktól bévett Buzát 162 Köblöt, 1 vékát s $\frac{3}{4}$ árpát 137 Köblöt 2 vékát. 1819-be bévett 3001 forintot 36 Xrt. Kiadott 2.097 forintot 48 Xrt. Gabonát be vett Búzáat, 247 köblöt 3 vékát. Árpát 249 köblöt 1 vékát $\frac{1}{2}$. Kiadott Búzáat 237 köblöt, árpát 215 köblöt 3 vékát $\frac{1}{2}$. 1820-ik esztendőbe Püski János Curator bévett 2.757 forintot 18 $\frac{1}{2}$ Xrt. Kiadott 2742 forintot 31 $\frac{1}{2}$ Xrt. Búzáat be vett 159 Köblöt 1 vékát $\frac{3}{4}$. Árpát 159 köblöt 3 $\frac{1}{2}$ vékát. 1821-ik esztendőbe Molnár Mihály Curator bevett 2.130 forintot 46 Xrt. Kiadott 2.084 forintot s 4 Xrt. Búzáat bevett 172 köblöt, 1 vékát s $\frac{1}{4}$. Árpát 198 köblöt 1 véka $\frac{1}{4}$. Kiadott Búzáat 168 köblöt 3 vékát. Árpát 129 köblöt 2 vékát. 1822-ik esztendőbe bevett 1.353 forintot 25 Xrt. Kiadott 1459 forintot 1 Xrt. Búzáat be vett 703 s $\frac{1}{2}$ vékát; árpát 624 vékát $\frac{1}{4}$ vékát. Kiadott búzáat 726 $\frac{1}{2}$ vékát, árpát 740 vékát. 1823-ik esztendőbe be vett 1492 forintot 33 Xrt. Kiadott 1333 forintot 18 Xrt. Búzáat be vett 641 és $\frac{2}{4}$ vékát, árpát 635 és $\frac{3}{4}$ vékát. Kiadott 564 vékát árpát 435 vékát. 1824-ik esztendőbe K. Nagy János Curator bevett általadásból, adakozásból, Perselyből, egyházfiaktól, Külömbfélékből élet árrából 1.473 forintot 47 Xrt. és $\frac{1}{2}$. Kiadott 1.490 forintot 5 Xrt. Búzáat

be vett 206 köblöt 2 vékát. Árpát 243 köblöt 2 és ½ vékát. Kiadott Búzát 205 köblöt 2 és ½ vékát, árpát 253 köblöt 2. v. Ekklesia szőlőjéből fűrve be vett 23 akó bort. 1825-i esztendőbe Cs. Krutsó János be vett 2398 forintot 41 Xr.. Kiadott 2.354 forintot 54 és ½ Xrt. Búzát be vett 174 köblöt 1 és ½ vékát, árpát 170 köblöt, ½ vékát. Szőlő termése volt 18 akó. Búzát kiadott 173 köblöt 3 és ½ vékát, árpát 174 köblöt ½ vékát. 1826-ba bevett 2476 forintot 10 Xrt. Kiadott 1932 forintot 24 Xrt. Búzát be vett 184 köblöt 2 és ½ vékát, árpát 163 köblöt ¾ vékát, kiadott Búzát 184 köblöt ½ vékát, árpát 153 köblöt 1 vékát. Szőlő termett 15 akó bort. 1827-be be vett 1915 forintot 40 ½. Kiadott 1809 forintot 31 Xrt. búzát be vett 154 köblöt 1 és ½ vékát, árpát 148 köblöt, 3 és ¼ vékát. Kiadott 153 köblöt búzát árpát 147 köblöt, szőlő termett 15 ½ akó. 1828-ba be vett 4091 forintot 24 ½ Xrt. kiadott 3826 ft. 52 Xrt. búzát be vett 189 k. 2 ½ vékát, árpát 181 köblöt 3 vékát, kiadott búzát 186 k. 2 vékát, árpát 181 k. 1 és ½ vékát. A szőlő termett 34 és ½ akó bort. 1829-ik esztendőbe Bátsi Mihály Curator be vett 1996 forintot 25 Xrt. kiadott 1576 frtt 20 Xrt. Búzát bevett 196 köblöt 1 és ¾ vékát, árpát 189 köblöt. Kiadott Búzát 162 köblöt ½ vékát, árpát, 126 köblöt. A szőlő termése volt 41 akó 3 fertály.

§.6. Az Ekklesia Archívuma, melly mintegy 20 esztendős, áll az Ekklesia Consistorialis a' végre készült házába, magába tartván az Ekklesiái számadásokat. A Matriculák tartódnak a' Predikatori Háznál, mellyek is kezdődnek – a születteké 1741-ik esztendőnn, melj 1751 október 6-tól fogva 1770 Januáriussáig csonkítva vagyon (ki által? nem tudni. – én ezt Író Várashelyről az Antecossoromtól T. Kolláttól 1820-ba kaptam vissza, és így két esztendővel az ő el menetele, és az én ide jövetelem után, ezenn híjjány, a' legtöbb gyalázatot húzta Ekklesiánkra; mert ezenn el vezett időszakbann kerestettek több Vármegyékre vitetendett levelek.) Ennek utánna fojvást megy a Matricula mind a' mai időkig, mind öszve 3 darab; meljből kettőbe a' meg Hóltakról és Eskettekről is egy rész van jegyezve. Már most ezen utolsóknak, egy külön Protocullumok van, s ez a' negyedik darab. A Halottak Jegyző könyvére nézve, még rosszabbúl van a dolog, mert több itt töltött esztendeim után, hozott a' Városról haza, bizonyos Nemességét próbáltató Kató Mózes egy darabot, melly kezdődik 1775-ön s megy 1792 Detzember 7-kéig. Ez a Rector keze alól vezett el mint hogy ott állott. Azután ezenn kevés híjjány után megy a' Matricula rendesen, 1794-től fogva mind e' mai időkig. Currensok Protocullumai vagynak 3. (s 4-ik az EsperesiCurrensok könyve) egy régi fedeletlen, öszve varrott papirosból álló, és egy másik fedeles, s a' leg újabb. A Curátori számadások s Documentomok kezdődnek lásd fejjebb a' Curátorok rubricájába. Az Ekklesiának semmi Históriája nintsen egyébb, ezen itt a' hogy lehetett öszve fzedegedett öszve
írtnál.

Jegyzés: 1841 évbenn egy 96 éves hat mázsás harangunkat Peftenn betseréltünk és akkor egy 12 má'sás 6 fontos harangot készítettett az Ekklesia tulajdon és magános költségénn 2216 váltó forintokon. Ns. Krutsó István pedig egy 5 mázsás 89 fontos harangot 1976 vfrtton. Beavattatásuk ezen harangoknak esett 17. Sept. 841. Es. 40:3. szerint Vasárnap reggeli Isteni tífzteleten és legelőfzör Halottnak Főtiszteletű Buday Essaiás superintendenfünk utolsó tífztességére húzattuk meg. Felhúzásokkor énekeltettek le vett kalappal az utzánn Solt:102:10:16. Ének 234:5.Nb. Ócska harang fontját bevette 1 vf. 15 Xr. ujjnak fontját adta a Harangöntő
1 frt 45.

1844-ik év Juliussa 24-kén tétetett le az alapja a Parochialis kis kertben az Egyház presbyterialis szoba alapja két véle együvé épített, egy az Egyház, más a Predikátor számára rendelt magtárral – Marjai Kis István Cúrátorságábann. A Kapu sarkánali szegletbe alulról felfelé 4-ik sorba, be felé is 4-ik sorba az uttza felől 2-ik sorba van téve egy réz pixisbe az emlék irat, emlék pénz 1 Tallér Ördögh Fiscalis Urtól, húszas, tizes, római és lengyel ezüst pénzek.

1848-ik év Martiusa 26. napján tartatott Tanítás. Luk. 8: 13. az alkotmányos szabadság ünnepélyes el s befogadásakor. Előtte 2 nappal a' Templom mellett felolvastatván az azt előfför üdvözlött Buda Pest és a' Békés megye iratai.

1848. April 8-ik napján d. u. 1 órakor nagy szélben tűz támadván, megégtek az oskola, a' fiuké, a Káplán Ház, meg egy praeceptor lak, a' Templom, torony, Városház, a Krucsó István csináltatta Harang elolvadt, a l.nagyobb leesvén, meghasadt, a l. régibb s l. kisebb épségben megmaradt, bár le esett is, s így az Ekklésia ház előtt tartatott reggeli Ijntiszteleteken a 2 szolgálatot tett. – sátor alatt.

1848. Julius 12-én 175 örkatona ment Gyomáról Makóra a Maros mellé, örködni a betörekvő rácság ellen. Három hétre mentek és csak Makóig, de ki tudja, nem tovább s messzebb is menneké? 3 hét múlva azt ismét másik csapat váltotta fel, melynek ideje kitelvén, iljek többé nem mentek, hanem toborzott önkénytesek.

1848. Öjffzel 1 tizen négy másás és 1 hét másás újra öntött harangok fel huzattak a toronyba, hol a régi kis harang meghasadt a fok félreverésben, meljel a' nép gyűjtetett egybe hirtelen a város házához.

15. Mart 849. Csötörtökön tartatott a Magyar szabadság egy éves ünneplése. 6-án Mai 849. Tartatott a' Magyarország függetlenségének ünneplje. Templomban a rendes lelkipáfztor tanítván Solt. 34 : 4. 5. szerint. Efte az egész város kivilágított.

31. Jul. 852. a feljebb említett l. kisebb harang a forradalom idejében a fok félreverésben (melj jel volt a tudósítás vétel végetti egybegyűléfre) meghasadva újra öntetett s szaporítva lett 391 font, azon nap helyre tétetett.

A megégett templomnak tűz ellen, vas pléhtető adatott egy szzolnoki Molnár nevű építető gondoskodása alatt, de a' ki maga hafznát nézve, az egyházat megcsalta, megrontotta és azt ínségbe keverte, mivel azt nem gyözte jobbitgattatni; s minő már a' rosz fedél miatt a templom falai is kezdtek romlani az ázhatott eső miatt: végre elhatározott 860-ban az egész templomnak reparatiója, mely is elkezdett 860. évben nyáron, s a tető vaspléhvel keletre újjonnan, délfelé a' lefedett jó vas pléhből és újjakkal is megfedezett s megfestetett. Octóberben bé végeztetett. 861-ben torony s templom falai pefti vállalkozó által kivakoltatott, bemezfeltetett s szejékek, Cathedra s Cancell aranyos részei felfrijsfittettek. 854 és 855 kézfiztetett egy 26 változatú orgona 14,000 váltó forintban került.

* * *

Ezt a kéziratot, mely a Gyomai (?) hitv. egyház történetet adja elő, Nagytiszteletű Dávidházy János kabai és ref. lelkész és esperes úr 402/1887 sz. levelének mellékleteként küldötte hozzám dec. 12-én 1887-ben, azon kéréssel hogy ott tegyem egyházunk irattárába, mint ajándékot, ez alapon egyházunknak örök tulajdonát. Köszönet a derék fiúnak, ki Istenben

boldogult atyja s nagyérdemű hivatali elődünknek az éppen nekünk legbecsesebb hagyományát egyházunknak adományozta. GGy [Garzó Gyula]

* * * * *

Nagytiszteletésűségednek Lelkész Úr!

Boldogult édes atyám iratai között keresgélve reá akadtam az ide tisztelettel tárt bekötött iratra, mely a gyomai ev. ref. egyház történetét tartalmazza, a mint azt boldogult édes atyám összeszedegethette és irogathatta.

Bár előttem minden, mi boldogult édes atyámra emlékeztet felette becses, de tekintve azt, hogy ennek legilletékesebb örököse az egyház, melynek története itt vázoltatik, annyira inkább, mert már a hátsó lapok egyikén olvasható „*az ekklésiának semmi históriája nincsen egyéb, ezen itt a' hogy lehetett össze szedegetett össze írtnál*”, – kész jó szívvel juttatom azt el nagytiszteletűségedhez az egyház levéltárába leendő elhelyezés végett. Azt hiszem nem lesz teljesen értéktelen tárgy ez azok közt, s ha mint kezdő, tökéletes nem lehet is, az egyház története későbbi megírójának egyben másban könnyítésére szolgálhat.

Azt vagyok bátor végül tiszteletteljesen kérni, hogy ez iratnak kézhez vételétől pár sorban megnyugtató méltóztassék.

Teljes tiszteletem nyilvánításával vagyok

Atabán 1887, decz. 12.

Nagytiszteletésűségednek

tisztelő szolgálatársa
Dávidházy János
ev. református lelkész

Nagytiszteletű Garzó Gyula ev. reform. lelkész úrnak. Gyoma